

Instukids

Skup
Metoderapport

Oslo, 13. januar, 2025

by

Innsendere

Kaja Staude Mikalsen
kaja.staude.mikalsen@nrk.no
+47 471 62 056

Tuva Skei Tønset
tuva.skei.tonset@nrk.no
+47 476 40 456

Christian Nicolai Bjørke
christian.nicolai.bjorke@nrk.no
+47 932 26 641

Lars Karelius Noer
lars.karelius.noer@nrk.no
+47 909 85 231

Stephan Reis
stephan.reis@nrk.no
+47 901 30 077

Gry Kårstad
gry.karstad@nrk.no
+47 917 23 049

John-André Samuelsen
john-andre.samuelsen@nrk.no
+47 416 90 639

Henrik Bøe
henrik.boe@nrk.no
+47 902 56 884

Rina Therese Blekkerud
rina.therese.blekkerud@nrk.no
+47 958 99 763

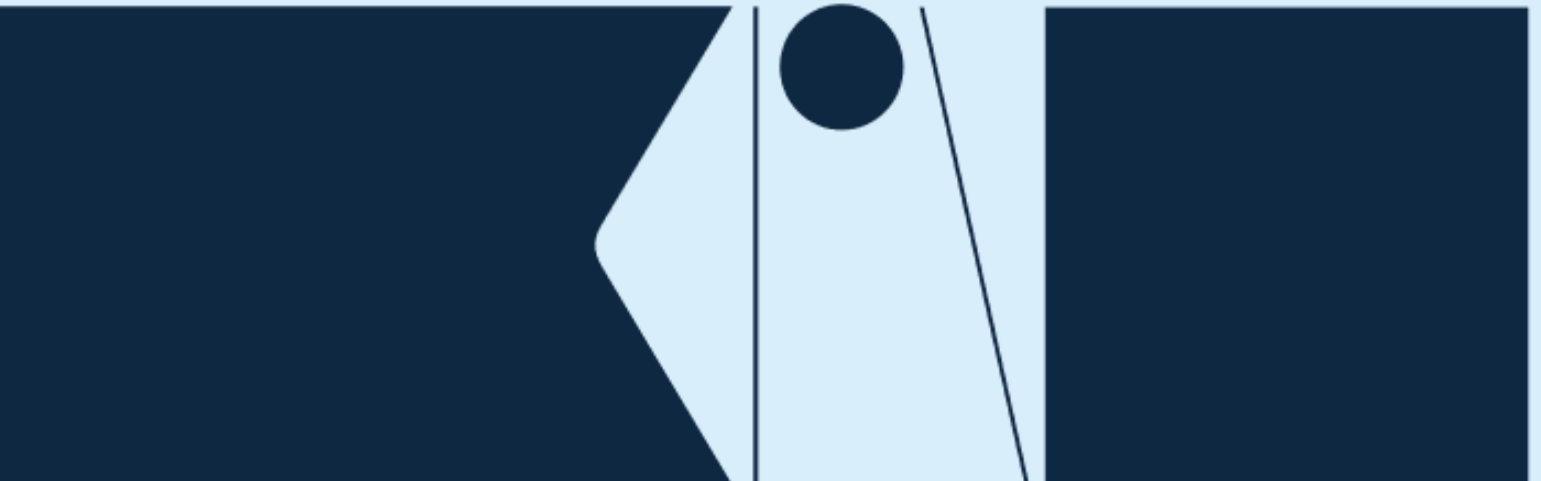
Ekstra takk til

Anne Vinding, redaktør, Frode Frøyland, redaksjonssjef, Egil Sundvor, redaktør,
Bente Håkerud, produksjonsleder, Christer Aasheim, fotograf,
Rune Hansen, redigerer, Håkon Benjaminsen, fotograf, Susanne Stubberud Rom, digital utvikler,
André Håker, digital utvikler, Johannes Odland, digital utvikler, Jacob Søgne Jensen,
digital utvikler, Maria Elsness, publiseringsrådgiver, Joakim Digernes-Nordstrøm, grafiker,
Benedicte Sveøy-Aae, praktikant, Kamilla Marie Johnsen, fotograf, Sigrid Winther, fotograf.

Publisert fra

29. januar 2023 – 23. desember 2024

Graveredaksjonen sørøst og Brennpunkt
NRK
Bjørnstjerne Bjørnsons plass 1, 0340 Oslo

Innhold

Innledning	2
Dette er nytt	3
Organisering av arbeidet.....	3
Slik begynte arbeidet	4
Metode	5
Lete etter instukids på TikTok	5
Finne venner og venners venner	5
En melding i innboksen.....	6
En kunnskapsrik alliert	6
Laste ned over 14.000 videoer	7
Spørreundersøkelse på Snapchat og TikTok.....	8
Henge på Oslo S på nattetid – en spesiell erfaring	9
Lage journalistiske funn av chatting	10
Mase seg til en oversikt over seksuelle overgrep	11
Seksuelle overgrep utført av ansatte	12
«Sofias» hemmelighet.....	13
Komme på innsiden av institusjonene uten å være der selv.....	14
Påsyn som metode.....	14
Motstand og etiske utfordringer.....	15
Når hovedpersonen dør	15
Sårbare unge som caser i media	17
Intervjue barn på internett uten samtykke fra foresatte.....	17
«Svartmaling av institusjonsbarnevernet».....	18
Konsekvenser	19
Vedlegg: Hovedpublisering.....	21
Vedlegg: Publisering nett, radio og TV.....	21
Vedlegg: Omtaler i andre medier.....	23
Vedlegg: Verktøy, programmer og relevante lenker	23

Innledning

I årsskiftet 2022 og 2023 kom vi over et lite hjørne av internett som var så mørkt at det gikk kaldt nedover ryggen på oss. Et sted der de aller mest sårbare gir et innblikk i en ekstrem tilværelse. Stemmer som opplever at de ikke blir hørt, og som tyr til sosiale medier for å dele sin virkelighet. De kaller seg for «Instukids». Unge som bor eller har bodd på barnevernsinstitusjon. Og mange av dem har vonde erfaringer med institusjonsliv, rus og overgrep.

Hvordan kan barn bli tungt rusavhengige mens de bor på norske barnevernsinstitusjoner? Og hva er konsekvensene av det? Det er spørsmål NRK har brukt to år på å forsøke å finne svar på. Utgangspunktet var at vi ønsket å gjøre noe som vanligvis får alle presseetiske varselamper til å lyse. Vi ville snakke direkte med samfunnets mest sårbare. Og vi ville la dem fortelle om sin virkelighet til flere enn følgerne i sosiale medier. Gjennom «Instukids» har NRK avslørt at mange barn og unge kommer for å få hjelp, men blir tungt rusavhengige under offentlig beskyttelse. At det er urovekkende kort vei til piller og sprøyter på norske barnevernsinstitusjoner. Og at altfor mange sårbare barn utsettes for seksuelle overgrep mens de bor der, selv om de som har ansvaret vet om risikoen. For første gang har over 100 instukids i alderen 13 til 23 år fått fortelle og vise offentligheten hvordan de har det. Og for første gang har publikum fått et stort innblikk *fra innsiden* av det norske institusjonsbarnevernet.

NRK sin hovedpublisering er både en Brennpunkt-dokumentar på fire episoder, og en kapittelserie på nett i fire deler. Vi får blant annet møte «Sara», turntalentet som ble alvorlig rusavhengig i en alder av 13 år mens hun bodde på barnevernsinstitusjon. Mathilde Hellum (21), som jobbet for at andre instukids skulle få det bedre samtidig som hun selv slet med rus. «Ronja», som ble utsatt for et seksuelt overgrep under offentlig beskyttelse som 13-åring. Og ikke minst: de 100 unge som bor eller nylig har bodd på institusjon og som har fått det tøffere mens de har vært der. Metodebredden i prosjektet er stor, med alt fra innovativ datajournalistikk og innsynsbegjæringer, til ekstreme varianter av å henge der kildene er.

Og stemmene til instukidsa har blitt hørt. Etter publiseringen av prosjektet, har det både blitt lovet og foreslått store politiske endringer. Noen eksempler:

1. Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre (Ap) har lovet at ansvaret for rusbehandling av institusjonsbarn skal flyttes fra barnevernet til helsevesenet.
2. Regjeringen har varslet en reform av institusjonsbarnevernet og flere lovendringer som skal legges frem våren 2025. Den nye strategien

inneholder totalt seks hovedmål, hvor ett av disse spesifikt omhandler bedre hjelp til institusjonsbarn med rusutfordringer.

3. Barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) kalte inn alle institusjonseiere over hele landet og brukerorganisasjoner til et hastemøte etter NRKs publisering. Hensikten med møtet var å finne og iverksette tiltak som på kort sikt kan redusere problemene med rus på barnevernsinstitusjoner. Noen av tiltakene er iverksatt.
4. Bufdir og Bufetat har gått ut med en offentlig uttalelse om at de skal styrke arbeidet med kompetanseheving om rus, i lys av NRKs avsløringer.
5. Bufdir har også varslet en full gjennomgang av sine rutiner, som følge av blant annet NRKs avsløringer om overgrep utført av ansatte på institusjonene.

Dette er nytt

- NRK «Instukids» avdekker en negativ samfunnsutvikling som ikke har blitt belyst tidligere. Aldri før har så unge jenter blitt avhengige av så tunge rusmidler i løpet av kort tid under offentlig beskyttelse.
- Vi kan avsløre og vise utstrakt rusbruk blant unge på barnevernsinstitusjoner. Et omfang som ikke har vært avdekket tidligere. Det finnes ingen tall på hvor mange som sliter med rus mens de bor på institusjon, og vi har avdekket at problemet er utbredt.
- Ofte når mediene lager saker om barnevern, er det voksne som snakker *om* barna og ikke *med*. «Instukids» har tatt barna på alvor, og hele prosjektet baserer seg på barnas egne stemmer. Aldri før har media, politikere eller fagpersoner intervjuet 100 institusjonsbarn om deres erfaringer.
- NRK har avslørt hvordan altfor mange barn og unge blir utsatt for seksuelle overgrep i jakten på rus, selv om de voksne som skal beskytte dem vet om denne risikoen.
- NRK har avslørt et omfang av overgrep utført av ansatte som jobber på norske barnevernsinstitusjoner.

Organisering av arbeidet

NRK Graveredaksjonen sørøst startet researchen sammen med Morten Langfeldt Dahlback fra Faktisk.no i september 2022. I januar 2023 var samarbeidet ferdig, og Graveredaksjonen sørøst med Christian Nicolai Bjørke, Henrik Bøe, Kaja Staude Mikalsen, John-André Samuelsen og Tuva Skei Tønset utvidet researchen alene. Reportasjeleder var Rina Therese Blekkerud og redaktør var Anne Vinding. Våren 2023 inngikk Graveredaksjonen sørøst et samarbeid med NRK Brennpunkt om å lage «Instukids» til TV og nett. Da ble Lars Karelius Noer, Gry Kårstad, Stephan Reis og Bente Håkerud koblet på teamet på fast basis. Ledet av Frode Frøyland og Egil Sundvor. Prosjektet var et samarbeid mellom Brennpunkt og

Graveredaksjonen sørøst frem til publisering våren 2024, og flere gode kollegaer fra begge redaksjoner ble koblet på underveis. Graveredaksjonen sørøst har fortsatt å følge opp tematikken til årsskiftet 2024/2025.

Slik begynte arbeidet

I september 2022 tok Faktisk.no kontakt med NRK Graveredaksjonen sørøst med forespørsel om å inngå et samarbeid om å kartlegge innhold på TikTok. De hadde over tid laget et Excel-ark med videoer knyttet til emneknagger om psykisk helse. I databasen var det blant annet flere videoer av unge som delte at de gråt, utagerte og var suicidale mens de bodde på ulike institusjoner i Norge. Hovedsakelig psykiatriske, men også innenfor barnevern og rusbehandling. Flere av videoene hadde tusenvis av visninger. Det var dette vi i NRK bet oss mest merke i. Hva er konsekvensene av at unge går viralt i sosiale medier mens de er på sitt mest sårbare? Og hvor stort er omfanget?

Vi fordelte de omtrent 900 TikTok-brukerne fra Faktisk.no sin database mellom oss journalistene, og gikk igjennom dem én etter én. Her så vi etter typiske tegn på institusjoner som generiske møbler, nakne vegger og skilt, og kombinerte dette med opplysninger brukerne selv delte.

Deretter, ved hjelp av et Python-skript, lastet vi ned alle kommentarene som hadde blitt lagt igjen under videoene til brukerne som oppfylte våre kriterier. Ved å søke i kommentarene med nøkkelord som «institusjon» og «psykiatrisk», fant vi flere mulig relevante kontoer. Etter å ha gått gjennom totalt 1500 TikTok-brukere, kunne vi til slutt dokumentere 150 unge som hadde gått viralt fra innsiden av psykiatriske institusjoner det siste året. Ved å legge sammen visningstallene for hver brukerkonto, kunne vi dokumentere at disse hadde 275 millioner visninger til sammen.

Ved hjelp av analyseverktøyet Gephi, lagde vi en oversikt som viste at mange var en del av et nettverk som kommenterte på hverandres videoer. I saken om de unge som går viralt fra innsiden av psykiatriske avdelinger, kunne vi også avsløre at dette fenomenet gjør dem sykere. Kun én av 119 avdelingsledere vi spurte, mente at det var positivt at pasienter eksponerer seg i sosiale medier. Fagfolk var også bekymret for at dagens lovverk gjør det vanskelig for ansatte å regulere pasienters mobilbruk. Bare noen uker før publisering, ble hele Norge rystet av nyheten om et tvillingpar som ble funnet døde i Spydeberg. Mille og Mina Hjalmarsen ble bare 16 år, og døde av en overdose mens de var under offentlig beskyttelse. Dødsfallene var ikke direkte relatert til tematikken vi jobbet med, men de gjorde oss oppmerksomme på noe vi delvis hadde oversett i vårt eget materiale:

I vår eksisterende database fantes det nemlig videoer som minnet om dem Mina og Mille hadde delt i sine sosiale medier. Flere videoer postet av unge tilknyttet ulike barnevernsinstitusjoner, som delte åpent om alvorlig rusmisbruk. Ett sentralt spørsmål dukket opp i hodene våre: Var det virkelig så lett å misbruke illegale rusmidler på norske barnevernsinstitusjoner?

Metode

Lete etter instukids på TikTok

Etter publiseringen av «Viral fra lukket avdeling», ble samarbeidet med Faktisk.no avsluttet. Men NRK Graveredaksjonen sørøst fortsatte på det nye barnevernssporet, og innledet senere et samarbeid med NRK Brennpunkt. Vi kunne bygge videre på arbeidet vi allerede hadde gjort med Faktisk.no. En ny gjennomgang viste at 35 av de 150 som hadde delt fra psykiatriske institusjoner, også hadde vært åpne om barnevern og rus. Unge som akkurat nå sto i de samme utfordringene som tvillingene Mina og Mille hadde gjort, og som kunne kaste lys over om det statsfinansierte barnevernet i Norge fungerte som det skulle. Vi ville finne så mange som mulig av dem på TikTok, og snakke med dem.

Vi valgte å lete etter unge som hadde delt åpent om både rus og barnevern i løpet av det siste året. Åpent betydde at de ikke hadde en privat TikTok-konto. Når det gjelder kriteriet om både rus og barnevern, inkluderte vi alt fra tydelige henvisninger i videoer til mer subtile antydninger i kommentarfeltene.

Finne venner og venners venner

Først brukte vi samme emneknagg-metode som i «Viral fra lukket avdeling», men benyttet nøkkelord om barnevern i stedet for psykisk helse. Men vi utviklet også en ny metode som vi håpet skulle være mer treffsikker for å finne barn som bodde eller nylig hadde bodd på barnevernsinstitusjoner. Tidligere artikler i norske medier hadde vist at barn i barnevernet flytter mye rundt, og vi antok at de på institusjoner får venner i samme situasjon. Mest sannsynlig følger de også hverandre i sosiale medier og kommenterer på hverandres videoer.

Vi startet med å bruke et Python-skript til å lage en liste over alle som hadde kommentert på videoene til de 35 i Excel-arket som hadde delt om barnevernsinstitusjoner. Deretter rangerte vi listen etter hvem som hadde kommentert mest, da de sannsynligvis var nære venner. Hvis de øverste treffene hadde åpne kontoer, scrollet vi manuelt gjennom alle videoene og så etter forbindelser til rus og barnevern. Noen hadde delt videoer der de beskrev rusbruken sin inngående, eller skjermbilder fra dialog med ansatte ved institusjonen sin. Andre hadde bare svart på kommentarer under videoene sine

med info om at de for eksempel befant seg på institusjon. Hver gang vi fant en TikTok-bruker som passet til kriteriene våre, gjentok vi prosedyren. Dessuten hjalp TikToks algoritmer til ved at den skjønte hva vi var interessert i, og ga oss videoer fra andre brukere som lignet på dem vi allerede hadde sett på. Totalt sjekket vi ut omtrent 1500 kontoer manuelt. Og til slutt satt vi med en liste på 175 norske TikTok-brukere.

En melding i innboksen

I det tidlige arbeidet med å kartlegge instukids på TikTok, tikket det plutselig inn en melding i journalist Kaja sin innboks. «*Skriver dere om barnevernet?*»

Avsenderen var en jente på 15 år, som hadde bodd på ulike institusjoner siden hun var 13 år. I løpet av noen få måneder hadde hun utviklet alvorlige rusproblemer. Statsforvalteren hadde avdekket flere brudd på barnevernloven da de var på uanmeldt tilsyn på jentas siste institusjon. Ifølge tilsynsrapporten var kvaliteten på institusjonstilbudet så dårlig at de ikke klarte å gi henne et trygt og sikkert hjem. I tillegg hadde de verken tilstrekkelig bemanning eller kompetanse til forsvarlig å ivareta henne, mente Statsforvalteren. Jentas problemer hadde eskalert for hver flytting fra institusjon til institusjon, og på det tidspunktet hun kontaktet oss befant hun seg på barnevernets ungdomsakutt i Oslo. 15-åringen var fortsatt abstinent og hadde nylig innrømmet bruk av heroin. Jenta hadde hørt om NRKs prosjekt fra venner, og nå ønsket hun å fortelle sin historie. Vi har valgt å kalle henne for «Sara».

Vi forklarte at vi måtte ha samtykke fra foresatte, da hun bare var 15 år. Sara ga oss morens nummer, og vi avtalte å møte de to sammen for en bakgrunnsprat. I mai 2023 møttes vi for første gang. Sara bodde fortsatt på ungdomsakutten, og hadde vært rusfri i noen måneder. Hun fortalte oss om sine erfaringer med barnevernet og rus, og var kritisk til hvordan hun hadde blitt behandlet i tiden før hun havnet på ungdomsakutten. Den 15 år gamle jenta hadde også mye dokumentasjon på sin egen mobil. Bilder, video og SMS-utvekslinger. Og vi fikk tilgang på hele journalen hennes. En journal på flere tusen sider, som ga oss detaljerte beskrivelser av hvordan systemene fungerer. Kontakten med denne familien ga oss god innsikt i hvilke mekanismer som kan bidra til at unge utvikler alvorlige rusproblemer mens de bor på barnevernsinstitusjon. Det ga oss også tilgang på leder ved ungdomsakutten i Oslo, Turid W. Olsen, som hadde fulgt opp Sara alle gangene hun hadde bodd der. Senere i prosjektet skulle det vise seg at Saras opplevelser ikke var unike.

En kunnskapsrik alliert

Like før vi etablerte kontakt med denne familien, tok vi kontakt med lederen av regjeringens barnevernsinstitusjonsutvalg, Erik Stene. Utvalget hadde fått i oppgave å se på hva som ikke fungerte i institusjonsbarnevernet, og komme med

forslag til løsninger. De skulle lage en NOU, norsk offentlig utredning, om tematikken. Da vi først tok kontakt med Stene i februar 2023, hadde NOU-arbeidet pågått siden september 2022. Utvalget jobbet mot den endelige fremleggingen av rapporten, som skulle finne sted i oktober 2023. Erik Stene hadde et brennende engasjement for tematikken, og kunne bekrefte at de så langt i arbeidet med NOUen hadde lagt merke til rusproblematikken ved norske barnevernsinstitusjoner. Dette ga oss mer troen på at vi var på sporet av noe viktig, og at det de unge delte på TikTok faktisk gjenspeilet virkeligheten. Erik Stene var en viktig kilde i prosjektet, og kunne bidra med unik faglig innsikt.

Laste ned over 14.000 videoer

Etter arbeidet med å finne relevante kontoer på TikTok, satt vi igjen med en liste på 175 norske brukere. Men listen hadde svakheter. Det var ikke gitt at vi hadde tolket brukernes innhold riktig, eller at alle som delte faktisk hadde egne erfaringer med rus og barnevern. For å kvalitetssikre listen vår, måtte vi snakke med instukidsa.

Før vi tok kontakt, valgte vi å laste ned alle videoene fra kontoene deres for å ivareta dokumentasjonen. Vi tok utgangspunktet i et skript laget av en bruker på GitHub, men fikk det ikke til å virke – antakelig fordi TikTok hadde endret navnene i HTML-koden på nettsidene sine siden skriptet ble skrevet. Etter å ha oppdatert med den nyeste informasjonen fikk vi det til å funke, og kunne begynne å laste ned 14.242 videoer. For ikke å belaste nettsidene til TikTok for mye og risikere å bli utestengt, måtte vi ta det over flere dager. TikTok merket uansett at her var det en uvanlig aktivitet, og krevde at vi løste et lite puslespill for hver konto.

For å komme i kontakt med de 175 på listen vår, valgte vi å opprette en ny journalistbruker på TikTok. Brukeren hadde navnet og ansiktet til en i teamet og i beskrivelsen sto det at hun var journalist i NRK. I den første kontakten skulle hun forklare hvem hun var, hva vi jobbet med og at dette var en uforpliktende og anonym samtale. Deretter skulle hun spørre om det stemte at personen hadde erfaring med institusjonsliv og rus, slik det så ut som på TikTok. Hvis svaret var ja, ble brukeren bekreftet som relevant for vårt prosjekt. Vi satte oss et ambisiøst mål om å samle 100 barn og unge som hadde egen erfaring med både barnevernsinstitusjoner og rus.

Det å innlede dialog med disse TikTok-brukerne skulle vise seg mer komplisert enn vi hadde trodd. Mange hadde innstillinger i appen som gjorde det umulig å sende direktemelding. En del oppga brukernavn til Snapchat eller Instagram i bioen sin, slik at vi kunne kontakte dem der. Noen hadde også helt eller delvis eksponert sine ekte navn på TikTok-kontoen sin. Disse kunne søkes opp og kontaktes på SMS eller Facebook. Flere lurte på om vi virkelig var journalister, men senket

skuldrene da vi sendte bilde av oss selv sammen med NRK-ansattkortet. Etter flere måneders arbeid, hadde vi en liste på 100 stykker som oppfylte kriteriene våre. Alle var positive til å svare på flere spørsmål.

Spørreundersøkelse på Snapchat og TikTok

Nesten samtlige var jenter i alderen 13 til 23 år fra hele landet. Mange av dem kjente hverandre, og omtalte seg som «instukids» i sosiale medier. Det bor ikke flere jenter enn gutter på barneverninstitusjon, tvert imot. Men i vår database var det bare seks gutter. Vi antar at årsaken er at jenter eksponerer seg mer åpent i sosiale medier mer enn det gutter gjør. Og at jenter kommentere mer på hverandres TikTok-videoer.

Alt lå til rette for å gå i gang med en spørreundersøkelse. Den skulle danne utgangspunkt for de journalistiske funnene, og forhåpentligvis gi oss dypere innsikt. De 100 var ikke representative for alle unge som bor på institusjon i Norge. Det de sa kunne heller ikke dokumenteres, utover det de hadde delt av bilder og videoer. Likevel mente vi at de var verdt å lytte til. I forkant definerte vi hva vi ønsket svar på. Tanken var å få svar på spørreundersøkelsen gjennom chatting. Vi trodde at det ville øke sannsynligheten for å få mer nøyaktige og sannferdige svar. Vi lagde en liste med spørsmål som vi skulle få svar på gjennom å snakke direkte med de unge. Vi definerte ulike variabler til hvert spørsmål for å kunne kategorisere og telle svarene. Av spørsmål som skulle kunne kategoriseres og telles, hadde vi:

1. Hvor mange hadde testet ulovlig rus for aller første gang mens de bodde på institusjon?
2. Hvor mange fikk eskalerende rusproblemer mens de bodde på institusjon?
3. Hvilke illegale rusmidler hadde de eventuelt testet før de flyttet på institusjon?
4. Hvilke rusmidler hadde de testet mens de bodde på institusjon?
5. Hvor hyppig brukte de illegale rusmidler mens de bodde på institusjon?
6. Hvor mange hadde ruset seg fysisk inne på institusjonene?
7. Hvor mange hadde vært ruset foran de ansatte på institusjonene?

I tillegg stilte vi mer åpne spørsmål som skulle gi oss sitater, som for eksempel:

Hvordan ble du introdusert for rus mens du bodde på institusjon?

Hvordan fikk du tak i rusmidler mens du bodde på institusjon?

Hvorfor ruset du deg mens du bodde på institusjon?

Hvordan reagerte de ansatte dersom de oppdaget at du ruset deg?

Selve utføringen av spørreundersøkelsen foregikk til alle døgnets tider. Vi kunne få svar på noen av spørsmålene, for så å måtte vente eller purre for å få svar på resten. Noen sluttet helt å svare underveis. For hver dialog vi hadde, måtte vi ta bilder av svarene og legge dem i en egen mappe. Deretter måtte svarene manuelt kategoriseres.

Henge på Oslo S på nattestid – en spesiell erfaring

Selv om mye av arbeidet med dette prosjektet har foregått digitalt, har det vært like viktig å møte kilder og tilbringe tid med dem. Dette er kanskje den spesielle erfaringen som vi har lært mest av, og som er særlig interessant for videre deling. I arbeid med sårbare kilder er man helt prisgitt stor grad av tillit. Ikke bare for å få unik tilgang, men for å kunne ta gode etiske vurderinger. Tidlig i prosjektet oppdaget vi en utfordring med at noen av jentene ikke følte seg trygge nok til å fortelle oss sannheten. De kunne presentere virkeligheten som bedre enn det den faktisk var, og dekke over omfanget av eget rusmisbruk. Dette ble en utfordring. På den ene siden var det viktig for oss at prosjektet skulle basere seg på de unges egne stemmer. Men på den andre siden viste det seg å være risikabelt. Flere spørsmål dukket opp:

Ville de tåle eksponeringen? Ville vi trigge dem, eller gjøre dem sykere? Var de pålitelige nok? Var de ute etter oppmerksomhet? Og hvordan skulle vi klare å bygge tillit hos unge med lav tillit til voksne fra før av?

Vi trodde at tillit ville kunne eliminere halvsannheter og løgn fra kildene, så vel som mye av usikkerheten rundt de andre spørsmålene. Og vi bestemte oss for at vi måtte strekke oss lengre for å lykkes med tillitsbyggingen. Vi måtte endre strategi og møte de unge på deres arenaer, på deres premisser og bli kjent med dem – helt på ekte. De måtte oppleve at vi genuint brydde oss dem. Under følger noen eksempler på hvordan denne tillitsbyggingen så ut i praksis:

Vi har sørget for å være tilgjengelige til alle døgnets tider i over ett år. Vi har kommunisert på de plattformene jentene foretrekker å bruke, og vi har i utstrakt grad forsøkt å snakke deres språk med emoji bruk og ordvalg. Vi har bevisst praktisert tålmodighet og toleranse, og tålt dem uansett dagsform. Eksempelvis i møte med halvsannheter og blank løgn, «ghosting» eller manglende opprettholdelse av avtaler. Vi har hengt på Oslo S på nattestid, sammen med jenter som knapt har vært i stand til å ta vare på seg selv. Blitt med dem på dopkjøp i Oslos skumleste gater, og sett dem innta farlige rusmidler. Vi har handlet som medmennesker hvis det har vært fare for liv og helse. Vi har observert salg av nakenbilder for penger til rus. Vi har spist flere måltider på både McDonalds og Burger King. Vi har fulgt dem til døra med offentlig transport i minusgrader og snøstorm. Kjørt rundt i NRK-biler med teknomusikk rungende fra anlegget for å gjøre dem komfortable. Vi har tilbudt en skulder å gråte på, og

distrahert dem med meningsløse faktaopplysninger om puslespill og TV-serier når deres verden har rast sammen. Vi har møtt dem der de er for å vise dem utkast til episoder og artikler. FaceTimet med dem ut i de sene nattetimer. Hatt høytlesning av upubliserte nettsaker for jenter med lese- og skrivevansker. Vi har alltid mast minst én gang for mye, bare for å være sikre på at de har forstått. Gitt dem nok av tid til å ombestemme seg. Og vi har blitt glade i dem.

Et sted innimellom cheeseburger-måltider, overværing av rusjakt i Brugata og fotfølging ut i de sene nattetimer, ble tilliten etablert. «Det var da jeg skjønnte at dere virkelig brydde dere», har flere sagt. Og jentene kunne tro på at vi ikke dømt dem, uansett hva de fortalte. Av alle erfaringer gjennom prosjektet, er dette trolig den mest spesielle.

Lage journalistiske funn av chatting

I dialog med jenter som «bare» skulle være én av 100 instukids fra TikTok, opplevde vi ikke de samme utfordringene med tillit. Det var som om den fysiske avstanden gjorde det enklere for dem å snakke sant. Kanskje også fordi samtalene forgikk digitalt. Disse delte stort sett åpenhertig fra livets mørkeste stunder, og prøvde ikke å fremstille virkeligheten bedre enn den var. Til slutt sto vi igjen med 100 unike historier fra TikTok-nettverket.

Vi ville finne ut av om det var noen mønstre i det de fortalte. Svarene lå i private samtaler på TikTok og i bilder av Snapchat-samtaler. Det var derfor behov for å strukturere informasjonen og samle det i en database. Men hva slags database ville fungere best? For eksempel hadde vi spurt dem om hvilke rusmidler de hadde prøvd. En kunne svare ett rusmiddel, mens en annen kunne svare ti. For å slippe å opprette en rekke kolonner med ulike rusmidler der vi måtte krysse av ja eller nei på alle, gikk vi for NoSQL-databasen MongoDB. Det var en mer fleksibel database der vi kunne sette inn hvilke rusmidler de hadde svart, og så kunne vi i etterkant lage spørringer som oppsummerte hvor mange som hadde nevnt de enkelte rusmidlene. Siden mange stadig skiftet både navn og adresse på kontoene sine, ga vi hver TikTok-bruker en unik ID.

Det tok tid å få inn informasjonen fra bildene vi hadde tatt av samtalene underveis. Apple har innebygd optisk tegngjenkjenning (OCR) på sine datamaskiner. Ved hjelp av «wrapperen» Ocrmac kunne vi bla igjennom og skanne alle dialogene våre, for så å lage et tekstdokument for hver TikTok-bruker. Det krevde likevel en del manuell opprydning, siden noen av skjermbildene overlappet hverandre eller fordi skanninga tok med ikke-relevante ord, tall og navn.

På slutten av prosjektet fant vi ut noe som kunne ha spart oss for deler av arbeidet. Det er nemlig mulig å søke innsyn i egne data fra TikTok, Snapchat og

Instagram. Du kan også velge hvilket format du vil få det i, enten HTML eller JSON. Førstnevnte er lettest å lese for et menneske, men sistnevnte er strukturert på en slik måte at du ved hjelp av kode kan opprette en database eller koble det til en som allerede eksisterer. Her er det mye informasjon. Både Snapchat og TikTok har egne mapper med liste over alle du følger og som følger deg. TikTok har også en fullstendig liste over alle dialoger du har hatt i appens private meldingstjeneste. Hadde vi tenkt på det litt tidligere i prosjektet, hadde det spart oss for en del bry. Men det ville ikke løst alt, for Snapchat gir deg bare de delene av dialogene som du har lagret underveis.

For at alle i teamet skulle ha tilgang til de foreløpige funnene, satte vi opp et dashboard ved hjelp av Streamlit. Dette er et Python-basert rammeverk som gjør det enkelt å lage nettsider som er koblet til innholdet i en database. Dashboardet viste en oppdatert oversikt over hvor mange av de 100 vi hadde fått inn i databasen, diagrammer over hva de hadde svart og muligheten til å klikke seg inn på hver enkelt person og lese sitatene deres.

Mase seg til en oversikt over seksuelle overgrep

Da vi hadde samlet alle sitatene fra instukidsa i databasen, så vi at flere hadde fortalt om ting de hadde blitt utsatt for i jakten på rus. Historier om seksuelle overgrep, voldtekt og utnyttning. Deling av nakenbilder- og video til eldre menn for penger. Vonde erfaringer som oftest hadde skjedd på rømmen fra barnevernsinstitusjonene. At disse barna opplevde forferdelige ting, var det ingen tvil om. Men var det også sånn at barnevernet visste at dette foregikk?

Tidligere fantes det ikke noe felles register over alvorlige hendelser i barnevernet. I 2020 kom Riksrevisjonen med sterk kritikk over den manglende avviksrapportering. Etter dette skulle innrapporteringen bli skjerpet. Vi ønsket å ta en stikkprøve, for å se om det var blitt bedring og dermed nå mulig å tallfeste overgrepene de unge fortalte om. I den første innsynsbegjæring til Bufdir ba vi om å få se «alle innrapporterte avviksmeldinger som omhandler overgrep eller mistanke om overgrep mot barn bosatt på norske barneverninstitusjoner fra 2023».

Det første innsynskravet viste at det var rapportert om 38 mulige overgrep mot unge på barneverninstitusjoner i 2023. I oversikten kunne vi se hvorvidt de varslede overgrepene hadde skjedd på- eller utenfor institusjonene, og om de var politianmeldt eller ikke. Det fulgte også små beskrivelser med hendelsene. I de fleste tilfeller kunne vi lese at overgrepet hadde skjedd i jakten på rus og utenfor institusjonen. På grunn av personvern hensyn fikk vi ikke opplysninger om alder og kjønn på noen av barna.

Vi ønsket deretter å kartlegge overgrepvarsler de siste fem årene, fra 2019-2023. Det viste seg at avviks- og forbedringssystemet barnevernsinstitusjonene bruker for å rapportere dette, først ble tatt i bruk i mars 2020. Før dette ble alle avvik rapportert inn manuelt. Å skaffe antallet overgrepvarsler før mars 2020 ble krevende for Bufdir. Derfor fikk vi kun innsyn i årene 2020-2023. Hvert enkelte avvik ble regnet som én hendelse. Det betyr at et barn kan ha rapportert om flere overgrep på samme tid, uten at det fremkommer av tallene. Bufdir skilte mellom det de kalte «angivelig» overgrep og «bekreftet» overgrep. De forklarte dette slik:

«Det er angivelig når det er vanskelig å vurdere om dette er et overgrep som faktisk har skjedd eller ikke. Det kan være mangelfull registrering som gjør at vi ikke kan konkludere om det er bekreftet, eller det kan være usikkert ut fra hvordan ungdommen har forklart/beskrevet hendelsen.»

Til Bufdir rapporterer alle statlige og private barneverninstitusjoner i landet, utenom Oslo. Barneverninstitusjonene i hovedstaden rapporterer sine avvik til Barne- og familieetaten. Derfor måtte vi sende en egen innsynsbegjæring til dem. Overgrepvarsler rapportert til etaten fra de kommunale institusjonene i Oslo fikk vi etter noe tid. Men å få tak i tall fra de private skulle vise seg å være vanskeligere. Årsaken er at de private barneverninstitusjonene i Oslo rapportere sine avvik inn til hver enkelt bydel, ikke til etaten. I Oslo er det til sammen 15 forskjellige bydeler. Vi sendte innsynsbegjæringer til hver bydel, men ingen av dem var i stand til å svare ut forespørselen vår. De avsto innsynskravet på bakgrunn av for stor arbeidsbelastning, eller viste til taushetsplikten. Dermed klarte vi ikke å samle inn alle tallene på rapporterte overgrep eller mistanke om overgrep i Oslo. I oppløpsfasen av prosjektet vurderte vi at det ville være for tidkrevende å skaffe disse siste tallene. Dette dreide seg også om et fåtall av de private institusjonene i Norge.

Til slutt kunne vi fortelle at det var blitt registrert minst 114 overgrepvarsler ved norske barneverninstitusjoner i Norge de siste fire årene. Samtidig erkjente Bufdir at dette ikke var en fullstendig oversikt og at det var store mørketall.

Seksuelle overgrep utført av ansatte

Men det var ikke bare i jakten på rus og utenfor institusjonene at overgrepene foregikk. Flere av de 100 fortalte om opplevelser de hadde hatt med ansatte som jobbet på institusjonene. I møte med myndighetspersoner ble vi derimot fortalt at overgrep på institusjonene utført av de ansatte ikke var noe stort problem. Det ble også avfeide at overgrep *inne på* institusjonene skjedde. Men dette stemte ikke overens med hva ungdommene fortalte oss.

I den første stikkprøven vi hadde fått fra Bufdir fra 2023, med små detaljbeskrivelser om hvert overgrepssvarsel, sto det om ett varsel mot en ansatt og ett annet om uønsket seksuell oppmerksomhet fra en ansatt. Dette skulle altså registreres i avvikssystemet.

For å prøve å skaffe oss en oversikt over omfanget sendte vi innsynsbegjæringer til alle landets statsforvaltere. De er institusjonenes tilsynsmyndighet, og skal derfor varsles ved alvorlige hendelser – som nettopp mistanke om overgrep utført av ansatte. Vi ba om alle innrapporterte varsler eller mistanke om voldtekt/overgrep/seksuell trakassering/seksuell utnyttning av barn bosatt på barneverninstitusjoner i hvert enkelt fylke begått av ansatte i perioden 2019 og så langt i 2024. Vi spurte også om det var blitt politianmeldt, og kjønn på fornærmet barn og antatt gjerningsperson.

Det ble starten på en lang og tidkrevende prosess. Fra første innsynsbegjæring ble sendt, tok det tre måneder før alle statsforvalterne hadde svart oss. I hvert svar sto det at det vi spurte om var vanskelig å finne. De sakene saksbehandlerne hadde funnet, var enten de sakene de fant da de lette eller saker de tilfeldigvis husket fra perioden. De innrømmet at dette var noe de ikke hadde god nok oversikt over og at tallene kunne være høyere. Til slutt satt vi med minst 33 overgrepssvarsler mot ansatte på barneverninstitusjoner de siste fem årene. 21 av sakene var politianmeldt.

Ettersom statsforvalterne var tydelige på at de manglet god oversikt over dette, ville vi sjekke med Bufdir hva slags oversikt de satt på. De hadde fått inn 18 varsler mot institusjonsansatte de siste fire årene. Tall fra 2019 var fortsatt for tidkrevende å fremskaffe. Bufdirs tall var lavere enn det statsforvalterne oppga for samme tidsperiode, også inkludert tall fra 2019.

«Sofias» hemmelighet

Ett av barna blant de 33 varslene vi avdekket, var «Sofia». En tidligere ansatt i Stiftelsen Crux fikk i juni 2024 sin endelige dom i Høyesterett for å ha utsatt den da 16 år gamle jenta for seksuelle overgrep på barneverninstitusjonen hun bodde på. Flere andre ansatte hadde vært vitne til- og varslet om «upassende» og «ekle» hendelser mellom jenta og mannen. Likevel tok det tid før mannen ble stoppet.

Vi ville undersøke hvor mange som faktisk hadde varslet sine avdelingsledere. Og dokumentere at dette ikke ble tatt tak i eller varslet videre. Da vi kontaktet tidligere ansatte ved institusjonen, var det kun én som ville snakke med oss. De andre viste til taushetsplikten, så de ikke ville snakke eller sluttet å svare oss. Vi hadde dokumentasjonen fra dommene, notater fra Sofia sin advokat under

rettssakene, intervjuer med Sofia selv, én ansatt som ville snakke og Bergensavisens artikler under den pågående rettsaken. Men vi trengte mer.

Derfor ba vi om innsyn i politiavhørene av de tidligere ansatte. Sofia hadde opphevet taushetsplikten og gitt oss fullt innsyn i alle dokumenter som omhandlet hennes sak. I vår argumentasjon til politiet vektla vi at målet var å bruke denne saken som et eksempel på hva slags skade denne typen overgrep kan gjøre, belyse hvilke konsekvenser det kan få, hvordan slike overgrep kan skje under statlig omsorg, samt vise at det nytter å anmelde og ta saken for retten. I underkant av tre uker senere fikk vi fullt innsyn.

Summen av avhørene og den andre dokumentasjonen vi satt på, gjorde at vi kunne fortelle at tre ansatte hadde varslet to ledere om fem forskjellige hendelser de hadde vært vitne til, uten at dette ble tatt tak i.

Komme på innsiden av institusjonene uten å være der selv

Gjennom samtalene med de 100 unge som bodde- eller nylig hadde bodd på institusjon, klarte vi å komme på innsiden uten fysisk å være der. Noen delte nemlig også egne bilder og videoer. Innhold som de ikke hadde publisert i sosiale medier, og som var av mer grafisk og avslørende karakter. Vi fikk tilsendt disse bildene og videoene i private samtaler på Snapchat, og fikk tillatelse til å lagre dem på kamerarullen. Derfra flyttet vi materialet over i mapper. Med det kunne vi i større grad dokumentere rusmisbruk ved norske barnevernsinstitusjoner. Flere av bildene og videoene viste piller, sprøyter, hasjklumper, joints, krystaller og pulver *inne på* institusjonene. Mange viste unge jenter som inntok rusmidlene ved å svelge, sniffe, røyke eller skyte dem – også innenfor institusjonenes fire vegger. Til sammen fikk vi tilsendt over 150 private bilder og videoer av rusbruk på og utenfor institusjonene, i tillegg til det hovedcasene delte med oss.

Påsyn som metode

Unikt for dette prosjektet, sammenlignet med andre prosjekter vi har jobbet med, er den utstrakte bruken av påsyn. I god tid før publisering brukte vi påsyn som metode. Alle som på en eller annen måte var involvert i prosjektet fikk tidlig muligheten til å se sine egne historielinjer, og den store sammenhengen de inngikk i. På den måten fikk vi god oversikt over hva som kunne komme til å bli kritisert ved publisering, hva som var etisk krevende og hva som kunne trigge de unge. Vi gjorde selvstendige vurderinger ut ifra responsen, og justerte der vi mente det styrket det journalistiske sluttproduktet. I tillegg til medvirkende, hadde vi flere relevante fagpersoner og kommunikasjonsansatte inne for påsyn.

Påsynene pågikk i flere runder. Tanken var at særlig de unge kildene skulle ha god tid til å tenke over det de hadde sett, og bli gitt flere anledninger til å komme med innspill eller trekke seg. Jentene fikk både se alene, med oss og sammen med

familie og venner. Vi reiste dit de befant seg, og sendte dem tidsbegrensede og passordbeskyttede lenker. Oppfølgingen rundt disse «fjernpåsøynene» var tett. Det var i tillegg viktig å sikre at de unge casene fikk se og godkjenne i upåvirket tilstand. Og at deres nettverk var involvert for å kunne støtte og fange opp eventuelle reaksjoner. Vi involverte familie og andre ressurspersoner i stor grad. Eksempelvis familiemedlemmer, behandlerne, saksbehandlere, venner og ruskonsulenter. Til tross for at påsøynsrundene var tidkrevende, er vi glade for at vi valgte å gjøre det mer omfattende enn vanlig. Vi tror det bidro til at vi ikke fikk uventet kritikk i etterkant av publisering. Og at alle medvirkende følte seg godt ivaretatt. Alle i TikTok-nettverket ble også godt informert i forkant av publisering. Blant annet om hvor de kunne henvende seg hvis de ble trigget.

Motstand og etiske utfordringer

Når hovedpersonen dør

Da vi var i gang med opptaksperioden høsten 2023, kom vi i kontakt med det som senere skulle bli prosjektets ansikt utad. Vi var med på et utvalgsmøte med Erik Stene, og der befant også ungdomsutvalget seg. Ledet av Mathilde Hellum, en 21-åring med et brennende engasjement for institusjonsbarn. Utad var hun som 21-åringer flest. Ingen kunne se på henne hva hun hadde gått gjennom, eller hva hun fortsatt strevde med. Hun fremsto som svært klok, innsiktsfull og oppegående. Vi var på utkikk etter en åpen case. Noen som kunne formidle budskapet på vegne av alle de 100 instukidsa. Mathilde var vant til å formidle for store folkemengder. Hun hadde reist landet rundt i jobben som proff for Forandringsfabrikken, og nå var hun sentral i arbeidet med regjeringens nye NOU. I tillegg hadde hun egen erfaring med institusjonsliv og rus. I en uke tenkte hun seg om, før hun takket ja til å delta i prosjektet vårt.

Vi hadde en bakgrunnssamtale med henne som første steg i prosessen. Der forklarte og stilte vi en rekke spørsmål for å forsikre oss om at hun forsto hva hun skulle være med på, og for å finne ut av hva hun var komfortabel med å dele. Vi kartla også hvilket nettverk hun hadde rundt seg, hennes triggere og hvordan hun ville håndtere det å eksponeres i media. Hun var åpen med oss fra start om at hun fortsatt slet med rusproblemer. Før vi rakk å gå i gang med opptak, skrev Mathilde seg inn på rusklinikken på Gaustad i Oslo. Etter å ha snakket med Mathilde og ansvarlige på klinikken hun var innlagt ved, landet vi på at det fortsatt var forsvarlig, viktig og givende for henne å medvirke. Hun brant tross alt for å skape endring. Dessuten var hun under nøye oppfølging med dyktige fagpersoner rundt seg. Vi møtte Mathilde ved flere anledninger og gjorde ulike opptak med henne.

Månedene gikk, og mot slutten av opptaksperioden gikk det likevel fryktelig galt for Mathilde. Hun døde brått av en overdose, mens hun fortsatt var innlagt for døgnbehandling på Gaustad. Alle i redaksjonen ble sterkt preget av det som

hadde skjedd. Det var på dette tidspunktet vi definitivt var nærmest å gi opp i hele prosjektperioden. Et kaos bestående av følelser som rådvillhet, sorg, håpløshet, sinne, engasjement og frykt satte sitt preg på den første samlingen etter dødsbudskapet. Og i kjølvannet av det første sjokket, måtte vi stille oss spørsmålet: Kunne Mathildes historie fortsatt fortelles?

Motstanden var der, både innenfor og utenfor redaksjonen, og viste seg i flere former. Mathilde hadde bare samtykket muntlig til at Gaustad kunne uttale seg til oss om henne. Det forelå ingen skriftlig samtykke til oppheving av taushetsplikt. Og ikke hadde vi rukket å få tak i Mathildes journaler.

Selv om Mathilde hadde valgt å være åpen om sine rusproblemer i dokumentarserien, var det mange som ikke visste så mye om det i hennes omgangskrets. Det var for noen venner og bekjente vanskelig at Mathilde skulle forbindes med- og være ansikt utad for et prosjekt om rusbruk. Vi brukte mye tid på å møte folk og svare ut henvendelser fra bekjente, med mål om å trygge dem på hva hun hadde vært med på og hvordan hun skulle fremstilles.

Et viktig vendepunkt var da vi kom i kontakt med Mathildes nærmeste pårørende, foreldrene hennes. Vi hadde ikke hatt kontakt med dem tidligere i prosjektet. Likevel var det nå vårt eneste alternativ. Vi tok kontakt med foreldrene bare dager etter dødsfallet og forklarte dem prosjektet. De var imøtekommende og positive til å la Mathildes budskap formidles. De inviterte oss i bisettelsen, og ga oss tillatelse til å filme den. I tillegg kunne de gi oss tilgang på nødvendig dokumentasjon, og på den måten bidra til verifiseringen av Mathildes historie. Foreldrene hadde tillit til at vi kunne håndtere Mathildes historie og ettermæle på en god måte. De hadde ingen rolle i prosjektet annet enn å gi oss tilgang og samtykke. Og de fikk se materialet vi satt på og som vi planla å publisere, for at de skulle være godt forberedt.

Utover Mathildes journaler og papirer, måtte vi basere oss på det hun hadde fortalt oss både på og av kamera, og det hun hadde delt i sosiale medier og med tillitspersoner i livet hennes. Deriblant Erik Stene, familie og venninnen Marthine, som også er med i prosjektet. Det ble viktig for oss å ha hyppige påsyn, gjennomgang av upublisert materiale, med menneskene som kjente henne. Samtlige kunne stå inne for fremstillingen av Mathilde, og mente at sluttproduktet var noe hun ville blitt stolt av.

Siste telefonsamtale mellom oss og Mathilde var dagen før hun ble funnet livløs. I denne samtalen ytret hun et ønske om å fullføre prosjektet, selv om hun hadde det tøft av andre grunner. Det var en god forsikring å ha da hun døde. Selv om vi ikke hadde gjennomført alle planlagte opptak med Mathilde, hadde vi laget referat fra bakgrunnssamtalen vi hadde med henne tidlig i prosjektet. Her hadde vi svart på hvitt hva Mathilde var komfortabel med å dele og ikke. Dette var godt å

ha i vurderingene av hva som skulle bli hennes historie. Før hun døde, var Mathilde klar over hva dokumentaren skulle belyse og avdekke, og det ble aldri lagt skjul på at det i stor grad skulle dreie seg om rusbruk. Mathilde var også den som tok oss med på hennes egen kamp mot rusen, ved blant annet å invitere oss flere ganger til rusklinikken på Gaustad. Det har vært veldig viktig for oss å handle i tråd med det som var hennes ønsker.

Mathildes død viser hvor vanskelig det er å bli rusfri, hvor små marginer det er og hvor viktig det er at problemet blir belyst. Derfor valgte vi å la Mathildes historie være en del av sluttproduktet. Vi vet at historien hennes har berørt mange, og at den har bidratt til konsekvenser. Mathilde har vært med på å gjøre institusjonsbarnevernet bedre for de som kommer etter henne. Og det var det hun ville, også lenge før vi kom på banen. Håndteringen av hennes dødsfall har også vært en veldig spesiell erfaring for alle i teamet.

Sårbare unge som caser i media

Som vi har vært litt inne på allerede, så har det vært etisk utfordrende å ha med flere unge og sårbare kilder i prosjektet. Man kan aldri være helt sikker på at det ikke forekommer noe negativ påvirkning. Men vi har vært svært opptatt av å ta alle forholdsregler og gjøre det vi kan for å forhindre dette. Samtlige caser har gjennomgått bakgrunnssamtaler med oss og med tillitspersoner, der vi har snakket nøye om mulige triggere og bekymringer. Vi har også snakket med ressurspersoner uten at casene selv har vært til stede. Eksempelvis miljøterapeuter, barnevernsledere, klinikkledere, ruskonsulenter, behandlere og voksne familiemedlemmer. Disse rundene har vi tatt for å foreta en slags risikovurdering, og for å kunne ta individuelle hensyn. Felles for de sårbare kildene som medvirker, uavhengig av anonymiseringsgrad, er at flere ressurspersoner rundt dem har sagt at de vil kunne tåle det. I tillegg har kontakten med- og innstillingen til samtlige jenter vært konsekvent i rundt ett år. Det vil si at det ikke har vært noen store endringer i hvordan de har sett på prosjektet, eller egen motivasjon for å delta. Det på tross av at livssituasjonen til jentene har endret seg mye underveis.

Intervjue barn på internett uten samtykke fra foresatte

Den andre store etiske utfordringen har vært å kontakte barn på internett og intervjue dem, uten samtykke fra foresatte. De yngste jentene har tross alt bare vært 13 år. Vi mener at barn som bor på institusjoner må tas på alvor. Vi må lytte til dem og erfaringene deres. Disse barnas opplevelser er så alvorlige at det er viktig at de blir hørt. Og ved å fortelle om deres erfaringer, kan vi hjelpe dem og andre til å få et bedre omsorgstilbud. Årsaken til at vi ikke har bedt om samtykke fra foresatte, er fordi dette kan være barn med kompliserte relasjoner og mistillit til voksne rundt seg. Vi har ikke vært i posisjon til å vite hvordan jentenes relasjoner

til foresatte er, eller hvordan slik involvering hadde påvirke dem. Eksempelvis i form av reaksjoner eller konsekvenser fra institusjonsansatte eller familiemedlemmer.

Derfor har vi ikke innhentet samtykke fra voksenpersoner rundt barna, men vi har anonymisert dem så de er ugjenkjennelige. Alle jentene som var under 16 år, er én av hundre anonyme stemmer i et nettverk. Vi har heller ikke tatt imot- eller bedt om bilder og videoer fra de under 16 år. Deres TikTok-videoer er ikke brukt i anonymisert form verken på TV eller nett. Jentene fra nettverket som viser bilder, video og uttaler seg, er alle over 16 år. Disse er såpass anonymiserte at det ikke skal være mulig å kjenne dem igjen.

Generelt er prosjektet basert på stemmer vi neppe hadde hørt fra dersom vi ikke hadde tatt kontakt med dem på denne måten. Det disse barna har fortalt om, er heller ikke problemer de er alene om å hevde at forekommer. Det de sier underbygges av en rekke rapporter, dokumentasjon og uttalelser fra eksperter.

Fra start har vi vært åpne om at vi er journalister, og at vi har funnet dem på TikTok – der de har delt åpent. Alle har samtykket til å dele anonymt, og ingen har ytret et ønske om å trekke svarene sine. Ungdommer lever sine liv også på sosiale medier. Å ta kontakt med dem der er i stor grad det samme som å ta kontakt med dem på arenaer som i skolegården eller på gata. Der er det valgfritt å svare dersom en journalist spør om noe. Av de kildene som medvirker åpent eller bare delvis anonymisert, har alle under 18 år fått samtykke fra foresatte.

«Svartmaling av institusjonsbarnevernet»

En annen motstand vi møtte underveis, var bekymring fra ulike fagpersoner i barnevernssektoren. De var redde for at dette prosjektet ville skremme andre fra å ta kontakt med barnevernet, eller at institusjoner skulle svartmales fullstendig. De mente også at det var fare for å gi inntrykk av at utvalget vårt var representativt for alle institusjonsbarn i Norge. Og noen etterlyste flere positive saker om barnevernet i media, da mange faktisk får god hjelp.

I lys av disse tilbakemeldingene, sørget vi for å være tydelige på at dette er historiene til unge som har negative erfaringer. De er ikke representative for alle barn i barnevernet, og vi har kun oppsøkt de som har delt om barnevern og rus. I tillegg har vi sluppet til stemmer som nyanserer, og som belyser de positive aspektene ved institusjonsbarnevernet. Det finnes selvfølgelig andre historier å fortelle fra barnevernet, men vår oppgave er primært å rette søkelyset mot det som ikke fungerer i dag og peke mot løsninger. Ved å belyse noe kritikkverdige, håper vi at institusjonstilbudet blir bedre for barna som virkelig trenger det. Og at

de med psykiske- og rusrelaterte utfordringer får bedre helsehjelp. Dette har vi også gått grundig igjennom med de som har vært kritiske underveis i prosjektet.

Konsekvenser

- Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre har lovet å flytte ansvaret for rusbehandling fra barnevern til helsevesenet, og at rusproblemer blant unge under 18 år dermed skal defineres som et helseproblem og ikke et atferdsproblem.
- Regjeringen har varslet en kvalitetsreform av institusjonsbarnevernet. De henviste flere ganger til «Instukids» fra talerstolen på pressekonferansen. Blant annet vil reformen bestå av flere lovendringer som skal legges frem våren 2025. Den nye langtidsstrategien inneholder totalt seks hovedmål, hvor ett av disse spesifikt omhandler bedre hjelp til institusjonsbarn med rusutfordringer. Et av lovendringsforslagene er at kommunale institusjoner skal ha plikt til å varsle videre om alvorlige hendelser på institusjonene.
- Barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) kalte inn alle institusjonseiere over hele landet og brukerorganisasjoner til et hastemøte etter NRKs avsløringer. Hensikten med møtet var å finne og iverksette strakstiltak som på kort sikt kan redusere problemene med rus på barnevernsinstitusjoner. Disse tiltakene er i ferd med å iverksettes.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) ved blant andre Bufdir-direktør Hege Nilssen har gått ut med en offentlig uttalelse om at de skal styrke arbeidet med kompetanseheving om rus, i lys av NRKs avsløringer. Det betyr at det vil bli mer kompetanse på rusfeltet blant folk som jobber med barnevern. ([Innlegg om "Instukids" | Bufdir](#))
- Alle Bufetats regioner fikk i slutten av mai oppdrag om å kartlegge *straksbehov* for opplæring og snarlig gjennomføre opplæring av ansatte i forebygging og håndtering av rus og rusmiddelproblematikk blant barn og unge i institusjon. Opplæringsressurser skal gjøres tilgjengelig også for private leverandører, ifølge Barne- og familiedepartementet.
- Bufetats enhet for godkjenning av barnevernsinstitusjoner (BEG) har fått i oppdrag å oppsummere funn og vurderinger fra sine etterfølgende kontroller knyttet til rus.
- Bufdir har også varslet en full gjennomgang av sine rutiner, i lys av blant annet NRKs avsløringer om overgrep begått av ansatte på institusjonene. I tillegg skal flere av Bufetats regioner gjennomføre en vurdering av risiko for seksuelle overgrep på alle institusjoner i Norge. Bufdir skal legge fram tiltak, utredninger og forslag innen 1. mars 2025. ([Overgrep på barnevernsinstitusjoner skal ikke skje | Bufdir](#))
- Våren 2024 sendte regjeringen flere forslag på høring. Regjeringen sendte blant annet denne regelverksendringen på høring: Barn og unge bruker

mobiltelefon eller PC til å planlegge å forlate institusjonen uten tillatelse, *kjøp av rusmiddel og salg av seksuelle tjenester*. Regjeringen sendte derfor på høring forslag om å lovfeste at institusjonen kan treffe vedtak om innsyn i barnets kommunikasjon, dersom de har en grunnlagt mistanke om at barnet gjennom bruk av elektronisk kommunikasjon utsettes for fare eller skade.

- Fungerende barneombud, Ivar Stokkerei, krevde at vi er nødt til å få på plass tverrfaglig helsekartlegging av institusjonsbarn. Kjersti Toppe (Sp) lovet at helsekartlegging skal komme på plass.
- Divisjonsdirektør i Bufdir, Tove Brusgaard, erkjente at NRKs tall over seksuelle overgrep begått mot institusjonsbarn ikke reflekterer det reelle omfanget. Hun erkjente også at alle institusjoner skal være rusfrie, men at de ikke er det i dag.
- Barneminister Kjersti Toppe erkjente at de mest utsatte barna ikke får den beskyttelsen de har krav på, og at de ikke klarer å forebygge rusbruken blant barn på institusjon godt nok. Hun gikk så langt som å si at «vi kanskje heller gjør det verre». Hun erkjente også at de har sviktet, og at det er uakseptabelt at institusjonsbarna ikke får beskyttelse.
- Regjeringen skal styrke institusjonsbarnevernet og har foreslått 800 millioner kroner mer til barnevernet i 2025. De nevner blant annet mer utfordringer med rus som bakgrunn for forslaget, samt et behov for større innslag av tverrfaglig kompetanse fra barnevern og helse.
- NRK har holdt foredrag om «Instukids» flere steder. Blant annet for Helsetilsynet, Barne- og familiedepartementet og for Oslo kommunes kommunikasjonsstab.

Vedlegg: Hovedpublisering

24.04.2024:

«Instukids» episode 1: Den første rusen

Brennpunkt: Instukids - NRK TV

«Instukids» episode 2: Håp om endring

Brennpunkt: Instukids - NRK TV

«Instukids» episode 3: Lett å misbruke

Brennpunkt: Instukids - NRK TV

«Instukids» episode 4: Den siste kampen

Brennpunkt: Instukids - NRK TV

Kapittel 1: Barnet i rusgata

Sara (13) kom for å få hjelp av barnevernet – ble avhengig av rus – Stor-Oslo (nrk.no)

Kapittel 2: Stemmene fra innsiden

Barn og unge i barnevernet deler videoer om rus på TikTok – Stor-Oslo (nrk.no)

Kapittel 3: Voldtatt på barnevernets vakt

Ronja (13) opplevde overgrep mens barnevernet hadde ansvar for henne – Stor-Oslo (nrk.no)

Kapittel 4: Mathildes siste kamp

Mathilde Hellum (21) ble sviktet av barnevernet – ble funnet på en benk – Stor-Oslo (nrk.no)

Vedlegg: Publisering nett, radio og TV

- 29.01.2023:** «Unge går viralt på TikTok fra innsiden av psykiatriske avdelinger»
Buskerud (nrk.no)
- 02.02.2023:** «Beathe kjøpte «dumtelefon» for å hindre sønnen i å gå viralt i psykose» – NRK
Østfold – Lokale nyheter, TV og radio
- 13.10.2023:** «Dødsfall i barnevernet: Åtte alvorlig psykisk syke jenter har dødd på fem år»
Stor-Oslo (nrk.no)
«Mistet Mina og Mille» og «Rapport om dødsfall i Barnevernet» Nyhetsmorgen (NRK Radio)
- 26.10.2023:** «Ny rapport vil flytte ansvar for psykiatri og rusbehandling ut av barnevernet»
Stor-Oslo (nrk.no)
«Psykisk syke må ut av barnevernet», Dagsrevyen (NRK TV)
«Utvalg om fremtidens barnevern» og «Andersen om Barneverninstitusjonsutvalget», Nyhetsmorgen (NRK Radio)
- 27.10.2023:** «Barn bruker dop på institusjoner», Ukeslutt (NRK Radio)
April 2024 - Ukeslutt - NRK Radio
- 23.04.2024:** «NRK avslører: Barn kommer for å få hjelp på barnevernsinstitusjoner – blir rusavhengige» – NRK Østfold – Lokale nyheter, TV og radio
- 24.04.2024:**
- Brennpunkt: Instukids - NRK TV
 - Sara (13) kom for å få hjelp av barnevernet – ble avhengig av rus – Stor-Oslo (nrk.no)
 - Barn og unge i barnevernet deler videoer om rus på TikTok – Stor-Oslo (nrk.no)
 - Ronja (13) opplevde overgrep mens barnevernet hadde ansvar for henne – Stor-Oslo (nrk.no)
 - Mathilde Hellum (21) ble sviktet av barnevernet – ble funnet på en benk – Stor-Oslo (nrk.no)
«Dagsnytt 18: Rus og barnevern» (NRK Radio)
«Nyhetsmorgen: Rus og barnevern» (NRK Radio)
- 27.04.2024:** «Lørdagsrevyen: Rus i barnevernet» (NRK TV)

- 29.04.2024:** «Barneminister Kjersti Toppe om rusavsløringene i barnevernet: – Vi gjør det kanskje verre» – NRK Østfold – Lokale nyheter, TV og radio
- 30.04.2024:** Instukids: Undervisningsopplegg – NRK Skole – Lærerike programmer og klipp
- 01.05.2024:** «Dette svarer partiene om Instukids: – Vi har svikta» – Stor-Oslo (nrk.no)
- 02.05.2024:** «Disktriksnyheter Østlandet: Ny plan for barnevern» (NRK TV)
«Dagsnytt 18: Ny plan for barnevernet» (NRK Radio)
«Regjeringen varsler endringer hos barnevernsinstitusjoner» (nrk.no)
«Ønsker raske endringer: – En måned i disse barnas liv er veldig lang tid – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet
- 07.05.2024:** «Frustrerte foreldre på rusmøte: – Barnevernet kjørte datteren vår til Oslo for å ruse seg – Stor-Oslo (nrk.no)
- 08.05.2024:** «Pønsj: Instukids» (NRK Radio)
«God morgen, Norge» (TV-innslag om «Instukids» på TV2)
- 13.05.2024:** «Helseminister Jan Christian Vestre vil flytte rusbehandling av barn fra barnevern til helsevesen – Stor-Oslo (nrk.no)
- 21.05.2024:** «P3 Morgen: Besøk av teamet bak Instukids» (NRK Radio)
- 27.05.2024:** Hver fjerde barnevernsinstitusjon ligger i Østfold eller Agder – NRK Østfold – Lokale nyheter, TV og radio
- 23.06.2024:** «Maria bortførte datteren fra barnevernet for å få henne rusfri» (nrk.no)
«Søndagsrevyen: Bortført av mamma» (NRK TV)
- 27.06.2024:** «Leter etter ungdom som har rømt til Oslo for å ruse seg: – Barn helt ned i 11-12-årsalderen» – Stor-Oslo (nrk.no)
- 27.09.2024:** «Jobbet på barnevernsinstitusjon: Tiltalt for overgrep mot fem jenter»
- 12.11.2024:** «Får tilbake omsorgen for datteren etter nesten to år på flukt»
- 02.12.2024:** «Varsler mot barnevernsansatte: Overgrep, voldtekt og trakassering av barn – Stor-Oslo
- 02.12. 2024:** «Varsler mot barnevernsansatte» (Dagens, NRK Radio)
«Overgrep i Barnevernet», Dagsrevyen (NRK TV)
- 04.12.2024:** «Seksuelle overgrep begått av ansatte mot barn på institusjon» – Stor-Oslo
- 05.12.2024:** «Den ansatte, Sofia og varslerne – nrk.no
- 11.12.2024:** Sverige: Tiltak for å hindre seksuelle overgrep mot barn i barnevernsinstitusjoner begått av ansatte – Stor-Oslo
- 11.12. 2024:** «Overgrep i barnevernet», Dagsrevyen 21 (NRK TV)
- 23.12.2024:** «På innsida av barnevernet: Sofias hemmelighet» - Oppdatert - NRK Radio

Vedlegg: Omtaler i andre medier

«Instukids» har skapt bredt engasjement, både blant et voksent publikum, blant de unge i sosiale medier, blant politikere/fagpersoner og i andre medier. I tidsrommet 22. april 2024 til og med 9. januar 2025, er det 130 treff på søkeordet «Instukids» i Retriever.

Vedlegg: Verktøy, programmer og relevante lenker

- **Skup-rapport: «Én app - to verdener»**
- **Skup-rapport: «TikToks muskelkraft»**
- **Bellingcat: TikTok Hashtag Analysis:** <https://github.com/bellingcat/tiktok-hashtag-analysis>
- **FastText:** <https://fasttext.cc/>
- **Python:** <https://www.python.org>
- **Selenium:** <https://www.selenium.dev>
- **SQLite :** <https://www.sqlite.org>
- **DB Browser for SQLite :** <https://sqlitebrowser.org>
- **Gephi:** <https://gephi.org/>
- **TikTok downloader:** <https://github.com/n0l3r/tiktok-downloader>
- **MongoDB:** <https://www.mongodb.com>
- **Ocrmac:** <https://github.com/straussmaximilian/ocrmac>
- **Last ned data fra TikTok**
- **Last ned data fra Snapchat**
- **Last ned data fra Instagram:**
- **Streamlit:** <https://streamlit.io/>